

börd om kristendomens verkliga djup och kraft», säger Hj. Holmquist. Sedan växte predikningarna såsom homiletiska alster i samband med det kristna tänkandets kulturella utveckling. Att »martyrakterna» jämsides försvunno, berodde ej endast på lugnare förhållanden utan ock på tilltagande intellektualism och avtagande andekraft; livet höll ej jämna steg med läran. Som motvikt mot predikningar, som stelnat till dogmatiskt-retoriska konstprodukter, väller sedan tiderna igenom en friare förkunnelse fram med ursprunglig ymnighet och kraft. Denna, kan man tryggt säga, kulminerar hos Martin Luther. Och fritt ur hjärtat skall ju förkunnelsen välla fram, vare sig nu predikan blir »syntetisk» eller »analytisk». Två ting böra dock vara ögonmärken för predikoberedelsen: centralisation kring en enhetstanke för varje tillfälle och koncentration i dennas utveckling, så att vi arbeta på djupet och ej blott på bredden, att vi söka att giva klart besked och ej nöjas med oartikulerade fraser, att just det blir utsagt, som för tillfället skall sägas. Detta är i vår tid desto viktigare, som dess art och takt kräver kortare predikningar; timglaset är tydligen nu inställt på halvtimmen i st. f. heltimmen. Det är endast ett fåtal, som nu kunna utan att trötta predika länge. Dock ännu färre de, som sagt så mycket i få ord, att de hava rätt att sluta, innan halvtimmen gått till ända.

H. Hägglund.

## Orgelspelets mästare.

*Karl Straube: Alte Meister des Orgelspiels*, ny följd. Ed. Peters 4301 a och b.

**D**Å DET FÖRSTA BANDET *Alte Meister* utkom för tjugofem år sedan, väckte det ett stort och berättigat uppseende. Då bjöds, nästan för första gången, ett urval av de förnämsta, men det oaktat för flertalet organister okända, klassiska orgelkompositörers verk i en praktisk, lättillgänglig och konstnärlig form. Man slapp läsa en mängd besynnerliga c-klaver, man behövde ej förbryllas av taktstreck på de mest oväntade ställen, allt var klarlagt, registreringens minutiöst angiven, fraseringsstecken nästan till överdrift anbragta. Namn sådana som Kerll, Pachelbel, Walther och framför allt den oförliknelige Buxtehude blevo helt plötsligt kära för massor av organister jorden runt. Det, som man trodde vara enbart torr, gammaldags perukstocksmusik, visade sig innehålla oanade skönhetsvärden. En mission

var fylld, en impuls given, en korrigerig av smakriktningen gjord av den dåvarande organisten i S:t Thomaskyrkan i Leipzig, d:r Karl Straube.

Alldeles kritiklöst spelade man dock inte igenom första bandet av hans »Alte Meister». En, som förut nämnts, överdrivet stor anhopning av fraseringsbeteckningar, förutsättande skiftningar i anslaget, som särskilt på moderna rörpneumatiska orglar med deras döda precision äro rent illutoriska; ett omåttligt användande av registersvällaren, varigenom effekter uppnås, om vilka de gamle tonsättarna aldrig kunnat drömma; påbudandet av moderna stämblandningar och fria kombinationer, beräknade efter Thomasorgelns resurser, sådant väckte betänkligheter ej minst hos den, som i den franska skolan uppfostrats till ekonomisering med klangmedlen och till fordran på en absolut genomskinlighet i fråga om orgelsatsens återgivande. I Sverige har denna västeuropeiska skola satt djupa spår, vi bekänna oss gärna till fransmännens tro på en orgel och ett orgelspel som, utan att kopiera de gamle 1600-talsmästarna, är i stånd att med klarhet och karaktäristik återgiva både äldre och nyare kompositioner. Vi tro detta så mycket mera, som våra svenska orgelbyggare sedan mer än ett århundrade givit oss mångfaldiga exempel på utomordentliga instrument, vartill utlandet kunnat uppvisa få motstycken. I ett brev till undertecknad skriver också den nutida orgelmusikens grand old man, Charles-Marie Widor, att han av Alb. Schweitzer fått intygat dennes djupa respekt för svenskt orgelbyggeri, svenskt orgelspel och svensk orgelkomposition. Vi ha således här alla möjligheter att tillgodogöra oss Straubes intentioner, samtidigt som vi ålägga oss en viss återhållsamhet i fråga om återgivandet av hans överflödande föredragsanvisningar.

Professor Straube är numera Thomaskyrkans kantor men har därför icke släppt taget om orgelkonstens befrämjande, greppet har endast blivit ännu fastare. I tvenne nya band har han skänkt oss en fortsättning av sitt ovannämnda verk. Åter möta oss namnen Böhm, Buxtehude, Pachelbel, Scheidt m. fl., nya äro bl. a. Bruhns, Froberger, Sweelinck och Titelouze. Utgivaren har denna gång funnit det lämpligt att i sina registreringsanvisningar helt stödja sig på 1600-talets mästatorgel, sådan den manifesterar sig i Jakobiorgel i Hamburg, vilkens disposition också i anslutning till förordet meddelas. Tillvägagångssättet är originellt men i detta fall av värde, emedan det på detta sätt lyckats honom ge en noggrann, instruktiv och tidstrogen bild av spelsätt och klanger från tiden för dessa kompositioners tillblivelse. Ett upphöjt lugn präglar det hela. Han är nu icke längre en slav under registersvällaren, en sådan existerar helt enkelt icke vidare,

1600-talsorgeln återtar sitt välde. Här finnes ingen plats för »fjärrverk» och dylikt gyckel. Det är inte längre orgelbyggaren, som registrerar för organisten genom sin mer eller mindre godtyckliga sammansättning av fasta kombinationer, registersvällare, automatisk pedalomväxling m. m. Det är orgelspelaren själv, som med konstnärlig frihet återger de gamla mästerverken och glädes åt den mjuka klangen av forna tiders mixturer och kornetter. Vi gå mot en tid, då orgelspelet utvecklas till allt större enkelhet, klarhet och sanning, och »Alte Meister» har alla förutsättningar att bilda ett viktigt led i denna utveckling.

O. O.

## Högmässa och Kyrkoår.

*Gustaf Lizell: Den svenska högmässogudstjänsten; En orientering, 0: 80; Vårt kyrkoår, 1: —. Hj. Sundströms boktryckeri, Stockholm.*

PÅ TVÅ FASTA grundvalar är det svenska gudstjänstlivet timrat: högmässa och kyrkoår äro grundelementen, på vilka den svenska kyrkans gudstjänster äro uppbyggda. Intet kan därför vara viktigare för den kristna församlingen, än att grundlig kunskap om och ett rätt förstående av högmässan och av kyrkoåret förefinnas främst bland dem, som bära ansvaret för gudstjänstlivets utgestaltung i vår kyrka. Varje nytt bidrag, som kan tjäna till att dessa grundelement få sin tillbörliga uppskattning, är därför att tacksamt mottaga.

Domprosten Lizell har nyligen i ett par kortfattade och översiktliga framställningar sökt ge en ny belysning över dessa båda grundfaktorer. De små skrifterna ha fått sin särprägel av att de framvuxit ur föredrag, hållna vid körledarkurser, som Sveriges Körförbund anordnat. Det är alltså kyrkomusikens bärare, som förf. i första hand tänkt på; men just därför att förf. så målmedvetet söker inarbeta det musikaliska momentet i sitt betraktelsesätt över högmässa och kyrkoår, har han ett budskap till en var, som vill förstå gudstjänstlivet i hela dess rikedom.

I skriften om högmässan genomgår förf., efter några antydningar om gudstjänstens allmänna karaktäristika, mässans olika elementer och sammanhanget dem emellan. Den instruktiva framställningen ger i all sin knapphet en översikt över elementernas ålder och innebörd. Av värde är, att förf. genomgående för de olika delarna av mässan meddelar deras latinska namn och deras tydning.